

محل اداره

مجلس شورای ملی

شماره تلفن : ۳۸۸۹۶ و ۳۸۸۹۰ و ۳۸۸۹۴ و ۳۰۴۴۸

روزنامه یومیه

بهای

نمناور : (مذاکرات محسین) سالانه ۲۰۰ ریال

نمناور دوم : (آکرها) ۶۰۰

شماره کامل ۸۰۰

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی ایران

شامل : کلیه قوانین مصوبه و مقررات - گزارش کمیسیونها - صورت مشروح مذاکرات مجلسین - اخبار مجلس - انتصابات - آگهی های رسمی و قانونی

شماره ۱۹۰۴

شنبه ۶ شهریور ماه ۱۳۳۰

سال هفتم

شماره مسلسل ۱۸۲

دوره شانزدهم مجلس شورای ملی

مذاکرات مجلس شورای ملی

جلسه ۱۸۲

صورت مشروح مذاکرات مجلس روز چهارشنبه ۳۰ مرداد

ماه ۱۳۳۰

فهرست مطالب :

- ۱- گزارش آقای نخست وزیر راجع ب جریان امور نفت و تقاضای رأی اعتماد و ابراز رأی اعتماد مجلس بدولت ایشان .
- ۲- تعیین موقع جلسه بعد - ختم جلسه

مجلس ۱۰ دقیقه قبل از ظهر بریاست آقای رضا حکمت تشکیل گردید

۱- گزارش آقای نخست وزیر راجع ب جریان امور نفت و تقاضای رأی اعتماد و ابراز رأی اعتماد مجلس بدولت ایشان

رئیس - بطوری که خاطر آقایان

مستعضر است جلسه امروز بنا بر تقاضای جناب آقای نخست وزیر تشکیل شده و گزارشی دارند که بعرض مجلس خواهد رسانید . جناب آقای نخست وزیر بفرمائید .
نخست وزیر (آقای دکتر مصدق) -
در جلسه ۱۲ مرداد مجلس سنا و ۱۴ مرداد مجلس شورای ملی جریان مذاکرات و مکاتباتی که پس از ورود جناب اول هرین نماینده مخصوص حضرت رئیس هیئت ور کشورهای متعدد آمریکا منتهی بآئین هیئت نمایندگی دولت انگلستان بوکالت

از طرف هرکس سابق نفت انگلیس و ایران و شناسائی اصل ملی شدن صنعت نفت بر طبق تعریف قانون ایران گردید بطور مشروح بعرض نمایندگان محترم مجلسین رسید .

اینک لازم میدانم جریان مذاکراتی را که از آن تاریخ تا کنون بسا هیئت نمایندگی انگلستان صورت گرفته بعرض آقایان نمایندگان محترم برسانم ؛ بطوری که آقایان استحضار دارند هیئت نمایندگی انگلستان بریاست جناب استو کس مهرداد سلطنتی در تاریخ ۱۲ مرداد وارد تهران شدند .

از طرف دولت ایران برای مذاکره با هیئت مزبور هیئت نمایندگی بشرح ذیل

معین گردید :

۱- از طرف دولت آقای وارسته وزیر دارائی بسمت ریاست و آقای دکتر کریم سنجابی وزیر فرهنگ عضو هیئت .

۲- بدخواست دولت و از طرف هیئت مختلط آقایان دکتر متین دفتری و دکتر شفق نمایندگان سنا و اللهیار صالح و دکتر شایگان نمایندگان مجلس شورای ملی بعنوان عضو هیئت نمایندگی انتخاب گردیدند .

۳- آقای مهندس حسینی عضو مشاور هیئت .

در اولین جلسه مذاکرات کدر تاریخ دوشنبه ۱۴ مرداد در قصر صابرقراچه تشکیل گردید پس از تبادل تعارفات متداوله آقای استو کس مهرداد سلطنتی توضیحاتی راجع بپیشانی مذاکرات اظهار داشته و اصول بیانات خود را بصورت بوداشتی به هیئت نمایندگی ایران تسلیم کردند کمتن آن بقرار ذیل است :

متن اظهارات رئیس نمایندگان دولت پادشاهی انگلستان بتاريخ ۱۶ اوت ۱۹۰۱

مهرداد سلطنتی بدو از دولت ایران نسبت بحسن استقبال و پذیرائی صمیمانه ای که در موقع ورود هیئت نمایندگی بتهران از ایشان و سایر اعضاء هیئت شده بود تشکر نموده و این را بمثابة نشانه خوبی از بهبودی حاصله در مناسبات بین دو کشور تلقی نمود .

سپس اظهار داشت که دولت متبویه او کمال اشتیاق را بدیدن چنین معبط مناسبی داشته و امیدوار است که این امر

مقدمه یکدوره طولانی دوستی و همکاری بین دو کشور بوده باشد . چه نیکو گفته شده است که دو دوست قدر دوستی را پس از اینکه مدتی بر اثر نزاع جزئی قطع رابطه نمودند بهتر شناخته و بر استحکام روابطشان افزوده میگردد .

مستراسو کس سپس وارد جهات و دلایل آئین هیئت نمایندگی انگلستان بایران گردید و چنین گفت :

غرض ما از آئین بایران افتتاح باب مذاکرات بوکالت از طرف شرکت نفت طبق فرمولی که بوسیله آقای هرین بوکالت از طرف دولت شاهنشاهی ایران تسلیم دولت پادشاهی انگلستان گردیده میباشد بطوریکه دولت پادشاهی انگلستان از این فرمول استنباط کرده است اصل ملی شدن صنعت نفت را در ایران طبق قانون مورخ بیستم مارس ۱۹۰۱ برسمیت میشناسد که مفاد آن بشرح ذیل است .

کلیه عملیات اکتشافی و استخراج و بهره برداری از منابع نفت ایران بایستی تحت اختیار دولت شاهنشاهی ایران بوده باشد .

هیئت نمایندگی که بریاست او بایران آمده است در نظر دارد این قانونرا وسیله ای برای بحث و مذاکره با آنجائی که مربوط بمنافع بریتانیا میباشد قرار بدهد . منافع منسکور خیلی وسیع و پر دامنه میباشد منجمله تعداد چهل هزار نفر دارندگان سهام تحت تأثیر این قانون جدید قرار میگیرند و دولت پادشاهی انگلستان نیز مصمم است که در حفظ منافع خود بکوشد .

مهرداد سلطنتی اطمینان دارد که اصولا

این مذاکرات مشروح یکصد و هشتاد و دومین جلسه از شانزدهمین دوره قانونگذاری

اداره تندنویسی و تحریر صورت مجلس

بنیاد منافع ایران و منافع دولت بریتانیا تضاد و تناقضی وجود ندارد زیرا برای هر دو کشور نهایی است. امری را دارد صنعت بزرگی که با همکاری یکدیگر بنیان نهاده اند ادامه یافته و رونق خود را از دست ندهند و بقصد ایشان یکانه راه حصول این هدف همکاری بین دو کشور میباشد و هر گاه این همکاری متوقف گردد دارای عواقب وخیمی برای صنعت نفت و کشور ایران خواهد بود و هیچکس مگر کمونیسم جهانی از این وضعیت منتفع نخواهد شد.

هیئت نمایندگی انگلستان با پیشنهادات مشخص و جامعی نیامده است بلکه میل آنها بر این بوده که با مشورت با هیئت نمایندگی دولت شاهنشاهی شالوده یک مشارکتی را طرح ریزی نمایند که بقصد دولت پادشاهی انگلستان برای حسن اداره صنعت عظیم نفت ایران حائز اهمیت میباشد ولی در همین حال لازم میدانند که دو نکته را مؤکداً اظهار نمایند که باستی طرفین بطور دائم آنها را در مدنظر داشته باشند.

در وحله اول بایستی فوریت تجدید فعالیت در صنعت نفت را مؤکداً اظهار نمایند و در حله ثانی این نکته را بایستی در نظر گرفت که هر راه حلی که بآن دست یابی پیدا شود بایستی با اصول نصیحت و عدالت منطبق بوده و از روی کمال بی‌فرضی بآن رسیدگی باشیم.

اما در مورد احتیاج شدید و فوری تجدید فعالیت و جریان نفت بدنیای خارج آقای استو کس نکات ذیل را بیان نمودند الف - ادامه یافتن جریان نفت بخارج برای اقتصاد عمومی ایران نهایت اهمیت را دارد دسته کار شناسان انگلیسی که ادامه فعالیت صنعت نفت متکی بآنها می باشد هر گاه تأخیری در شروع کار شود پیرا کننده خواهند شد و نخواهیم توانست آنها را برای مدت مدیدی در هم نگاهداری نماییم زیرا هم اکنون کار شناسان مزبور اعلام داشته اند که حاضر نیستند در مؤسسه اینکه طبق قضاوت آنها از روی صد در صد اصول فنی و اداری نمیگردد بخدمت خود ادامه دهند.

ب - کشتیهای نفتکش که در گذشته برای ایران خدمت میکردند عجتاً در جاهای دیگر اشتغال بکار داشته و برای مشتریان معمولی نفت ایران مواد سوخت حمل و نقل میکنند.

ج - در مدت کوتاهی (که ممکن است از چند هفته تجاوز نکند) شرکتهای نفت دنیا برای بدست آوردن مقادیر بیشتری از نفت از کشورهای سویای ایران معتدل است ترتیباتی بدینند که خود را از نفت ایران بکلی بی نیاز سازند و در این زمینه مشارالیه توجه هیئت

نمایندگی ایران را بمقاله ای که در موضوع تعویض نفت ایران از سایر منابع در تاریخ اول اوت ۱۹۵۱ در « فینانتس تاینز » لندن منتشر شده بود معطوف داشت.

د - بفرض اینکه کلبه موانع و مشکلات موجوده در راه شروع مجدد استخراج و تولید نفت بلا فاصله از بین برده شود معذالک کلبه از شش تا ده هفته وقت لازم خواهد بود تا اینکه بتوان دستگاه آبادان را بطور کاملاً برآمدانداخت آقای استو کس اظهار داشت که جای نهایت تأسف است که با وجود این مخاطرات دولت ایران بر حسب ظاهر تصمیم گرفته است که از نقطه نظر اقتصادی مرتکب خود کشی بشود که ممکنست منجر بقتلاب و کمونیسم بشود بقصد ایشان بموجب ضرب المثل فارسی که از روزهای طفولیت بیاد دارد و غالباً در انگلستان ورد زبانها میباشد (اول چاه را بکن بعد چشم را باز کن و سپس منار را بزد) این اقدام دولت ایران مورد شکستی بیشتری میشود شاید اشکال کار در اینجا بوده است که در سنجش اولیه آتیه دوری را در نظر نگرفته باشند آقای استو کس اینطور حس میکند که بعلت وضع مخاطره آمیز فعلی است که در کسب جمهوری اتانزونی نماینده شخص خود مستر هرین را بایران گسیل داشته و دولت پادشاهی انگلستان هم میسبونی مر کب از بعضی از اعضای کابینه خود را برای جلوگیری از حدوث وقایع اسف انگیز بایران اعزام داشته است کلبه افراد بانگراتنی خاصی بمنظور حفظ منافع جهانی توقع دارند که سریراً راه حلی برای این اختلاف پیدا شده و جریان نفت بطور عادی ادامه پیدا نماید.

در خاتمه بیانات خود آقای استو کس برخی اندیشه های شخصی خود را نیز اضافه نموده که بعنیده شخص اومکن است برای هیئت نمایندگی دولت شاهنشاهی مفید واقع گردد مثلاً مشارالیه احساس میکنند که در مذاکرات فعلی نیابستی زیاد وارد مناقشات و مخالفت های سابق گردید زیرا برای هیچ طرفی نفعی را متضمن نخواهد بود لذا بایستی آئینه آتی و دور را بطور مدام در مدنظر داشته باشند.

از این گذشته از نرفت هیچوقت چیزی عاید کسی نمیکردد و آنرا جادداشتن از کمپانی نفت و تصمیم بر اینکه شرکت مزبور در ایران بعمیالیت خود خانه بنده برای استخراج نفت مفید فایده ای نخواهد بود از همه بالاتر این است که بقصد - مشارالیه یعنی بطوریکه او استنباط کرده دولت شاهنشاهی ایران میبخواهد بهره بر داری از منابع نفت خود را با بلا درجه ممکن برساند تا اینکه بتواند از منافع آن رفاه عمومی ملت ایران را تأمین نماید

بریتانیا با این هدف از روی کمال قلب توافق دارد ولی امتناع از استفاده از ابزار هائیکه در دست میباشد این طور تلقی خواهد شد که طرف تسلیم تصبانی گردیده که ممکن است باین نحو بطور متناسب تعریف بشود « برابر کردن مسامی خود در جنبی که هدف خود را فراموش نموده باشد هدف بطوریکه گفته شد رفاه ملت ایران است و وسائل و ابزار که در دست میباشد همه کار شناسان فنی واجد شرایط در جنوب است و بلاوجه زبانی کشتی های نفت کش که از حیث تعداد در دنیا در درجه اول است امتناع از بکار بردن این وسایل و ابزار کار ممکن است موجبات تعریب اقتصاد ایران را در بر داشته باشد بریتانیا و ایران اصولاً دارای هدف واحدی میباشد که عبارت از بهبود وضع توده ایرانی و بقا عک حکومت قوی و آزاد و مستقلى است که بتواند بنا به نهایت اعتماد در مقابل تهدید کمونیسم بایبدری نماید.

نخست وزیر - آقای رئیس اجازه می فرمائید بقیه گزارش را آقای وارسته بخوانند

رئیس - آقای وارسته بفرمائید (آقای وارسته وزیر دارائی بقیه گزارش را بشرح زیر قرائت نمودند)

آقای استو کس بیانات خود را باین نحو خاتمه داد که دول امضاء کننده بیان اتلانتیک تصمیم بر این گرفته اند که مانع از حدوث جنگ عمومی در دنیا بشوند و بلاوجه مردمان آزاد دنیا در هر جایی که هستند بباستی آزاد باقی بمانند باین دلیل آنها نیروی خود را با عزم محکمی برای مقابله با ظلم و استبداد و تجاوز تحکیم مینمایند.

در جلسه بعد بتاريخ ۱۶ مرداد مطابق ۸ اوت جناب آقای وارسته رئیس نمایندگی ایران جوابی را که با موافقت دولت و هیئت مختلط تهیه شده بود شفهاً با اطلاع نمایندگان دولت انگلستان رسانیدند و همین آنرا بصورت یادداشتی تسلیم کردند - متن جواب مزبور برقرار ذیل است

اینجانب لازم میدانم که بنمایندگی از طرف دولت ایران بآوردید که از تشریف فرمائی آقایان اظهار تشکر و خرسندی نمایم اینکه دولت پادشاهی انگلستان لازم دانسته است که میسبونی مر کب از بعضی از اعضای کابینه خود را بوکالت از طرف شرکت سابق نفت برای مذاکره با دولت ایران راجع به طرز اجرای قوانین ملی شدن صنعت نفت در قسمتی که مربوط بمنافع انگلستان است بایران اعزام دارد. شاهنشاهی تقاضای بیشتریست که خوشبختانه نسبت به حسن نیت دولت مفهوم قوانین ایران در کشور شما پیدا شده است چون در اساس فعلی دولت بایران داری ایران عواملی فیر از حقیقت و عدالت و منطقی نبوده خوشوقتیم که بالاخره حق و

عدالت مثل همیشه راه خود را باز کرده و موفق شده است که سوء تفاهات را زایل سازد - امیدوارم که اقدام چند روزه شما در ایران و مخصوصاً سفر دو روزه مستر استو کس با بآدان عمق احساسات ملت ایران و ضرورت عمل انجام شده و حسن نیت دولت ایران را برایشان و سایر همکاران محترم ایشان کاملاً روشن کرده باشد

بطوریکه آقایان توجه فرموده اند ملت ایران ملی شدن صنعت نفت را برای خود یک نرسانس و حیات جدید میدانند

آقای استو کس در توضیحات کلی و مقدماتی جلسه گذشته خود بیاناتی فرمودند که اگر اشتباه نکرده باشم اساس آن جلب توجه نسبت به چند نکته اساسی بود اول آنکه فعالیت صنعت نفت بطور عادی و مرتب ادامه داشته و از وسایل و کار شناسان و متخصصین توده ایرانی و بقا عک حکومت قوی و آزاد موجود استفاده شود دوم اینکه در تسویه امر نفت اصول عدالت و نصیحت رعایت گردد سوم آنکه صدور جریان منظم نفت بخارج برای اقتصاد ایران و دنیای آزاد کمال اهمیت و ضرورت را دارد

این مسائل کاملاً مورد توجه دولت و مجلسین ایران بوده و اصول آنرا قانون گزار پیش بینی کرده است

دولت ایران مایل نیست که حتی یک روز فعالیت منظم صنعت نفت او متوقف و مغتبل بشود و نهایت علاقه را دارد که از کار شناسان و متخصصین و کارگران و کارمندانیکه در امور مربوط باین صنعت مشغولند و صنایع نفت ایران را اداره کرده اند در شرکت ملی نفت ایران کمافی السابق استفاده نماید و حاضر است که نظم حقوق و مزایای آنان را بموجب قراردادهائیکه با شرکت سابق نفت داشته اند محفوظ داشته و سابق خدمت و باز نشستی آنها را رعایت کند اشخاصیکه تاکنون در خدمت يك شرکت تجارتمی بوده اند معلوم نیست چرا حاضر نخواهند شد با همان مزایا در خدمت يك دولت و برای امری که نتایج و ثمرات آن عاید بشریت میشود باقی بمانند برای تسویه امر شرکت سابق نیز قانون ترتیب جریان خسارتمی را که مبتنی بر عدالت و انصاف باشد پیش بینی کرده و حتی تا ۲۵ درصد از هوایندخالص نفت را وثیقه آن قرارداده است

اکنون دولت ایران حاضر است که در اینباب وارد مذاکره شده و بحسب مطالبات و دعاری حق شرکت و دولت ایران بوسیله عکار شناسان رسیدگی بعمل آید.

در مرحله سوم ما کمال علاقه را داریم که کما فی السابق و بلکه بیشتر از سابق معامله و تجارت نفت ما با مشتریان عادی و سابق ادامه و توسعه داشته باشد و این امر

نیز بطور کامل در قانون پیش بینی شده است .

برای اجرای این اصل ما حاضر هستیم وارد مذاکره بشویم و ترتیبی قرار بدیم که موجب توسعه صادرات نفت ایران و اعتماد و اطمینان بیشتر مشتریان ما بشود

در خاتمه بیانات خود این نکته را اضافه می نمایم که اینجانب نیز مثل مستر استو کس معتقد است که گفتگوی آزاد کمورت ها و اختلافات گذشته بجاصل است ولی در همین حال نمی توان در اختیار راه حل آنرا نادیده گرفت .

با حسن نیت و اعتماد متقابل و اطمینان باینکه طرفین می خواهیم به تنایجی برسیم که شالوده صفا و صمیمیت با دوام بین دو ملت و بموجب اعتقاد حق و عدالت در جهان آزاد باشد تقاضا میکنم که فوراً مذاکرات را بر اساسی قرار بدیم که منتج نتیجه مثبت بشود .

پس از چند جلسه مذاکره در تاریخ ۲۱ مرداد هیئت نمایندگی انگلستان اصول پیشنهادات خود را در هشت ماده بشرح ذیل بهیئت نمایندگی ایران تسلیم نمودند .

شرح خلاصه پیشنهادهائی که از طرف هیئت نمایندگی انگلیس با حفظ حقوق طرفین تقدیم شده است

۱) شرکت سهامی نفت انگلیس و ایران تمام مؤسسات و ماشین آلات و دستگاه ها و ملزومات خود را در ایران بشرکت نفت ملی ایران واگذار خواهد نمود در مورد دارائی واقع در جنوب ایران غرامتی که باید از طرف شرکت ملی نفت ایران به شرکت نفت انگلیس و ایران تأدیبه شود جزو هزینه اداره صنعت نفت در آن ناحیه محسوب خواهد شد

موضوع غرامتی که باید در مقابل آن قسمت از دارائی که در گذشته برای عملیات بخش و فروش در ایران مورد استفاده بوده تأدیبه شود تابع ترتیبات جداگانه ای خواهد بود که در بند (۷) زیر شرح آن داده خواهد شد

۲) سازمانی بعنوان سازمان خرید تشکیل خواهد شد که وسیله مطمئنی برای تأمین صدور نفت ایران فراهم سازد زیرا صنعت نفتی بظمت صنعت نفت ایران فقط بر اساس يك چنین ترتیبی می تواند وضع خود را تأمین نماید .

این منظور بوسیله انعقاد قرار داد طولی المدهای مثلاً برای (۲۵) سال با شرکت نفت ملی ایران حاصل خواهد شد که بموجب آن مقادیر بسیار زیادی نفت خام و فرآورده های نفتی از جنوب ایران تعویل بشود ایران (F.O.B) ایشیاع کردد .

۳) گذشته از ترتیبی که بصورت بالا مقرر خواهد شد شرکت نفت ملی ایران

خواهد توانست معاملات اضافی برای فروش نفت انجام بدهد ولی باین شرط عادی تجارتمی که اینگونه فروشها نوعی صورت گیرد که بمنافع سازمان خرید لطمه وارد نباشد .

۴) طبق قرارداد مزبور سازمان خرید دستگاه وسیع دنیائی برای حمل و نقل و بخش و فروش در اختیار شرکت نفت ملی ایران خواهد گذاشت که از جمله یکی از بزرگترین دستگاههای حمل و نقل دریائی نفت که در تمام دنیا موجود است جزو آن خواهد بود و تسهیلات قطعی در مقابل مشتری های خود خواهد نمود که برای ایفای آن متکی بوصول نفت ایران خواهد بود بنابراین طبق عمل عادی تجارتمی سازمان نامبرده باید اطمینان حاصل نماید که نفت بمقادیر و از نوع مورد احتیاج در مواقع لازم موجود خواهد بود .

برای تأمین این منظور سازمان خرید با شرکت ملی نفت ایران توافق در باب يك سازمان عامل خواهد نمود که تحت امر شرکت ملی نفت ایران و از طرف شرکت ملی نفت ایران عملیات اکتشافی و تولید و حمل و نقل و تصفیه و بارگیری نفت را در ناحیه مربوطه اداره نماید . سازمان خرید ترتیب پرداخت هزینه لازم را برای اجرای عملیات از محل در آمد چاری خواهد داد

۵) برای اینکه سازمان خریدی که موضوع پیشنهاد میباشد بتواند تهیه خرید مقادیر زیادی نفت ایران طی سال های متعددی بنماید شرایط تجارتمی بایستی نوعی قرار داده شود که از شرایطی که سازمان خرید در سایر نقاط چه بوسیله خرید و چه بوسیله مباشرت تولید می تواند بدست آورد کم صرفه تر نباشد باین معنی که سازمان خرید نفت را از شرکت ملی نفت بقیمتهای تجارتمی (F.O.B) تعویل بکشتی در بندر ایران خواهد خرید که در قیمت مزبور تضمینی بشرح زیر منظور خواهد شد

این تخفیف بر روی م مساوی خواهد بود با سودی که برای شرکت ملی نفت ایران پس از وضع تخفیف و هزینه تهیه نفت برای فروش به سازمان خرید باقی می ماند .

۶) در صورتیکه پیشنهاد های بالا بعنوان مبنای عمل آتیه صنعت نفت در جنوب ایران مورد قبول دولت ایران واقع شود پیشنهادیه میشود که مفاد آنها بصورت زیر مسائل مورد موافقت تنظیم شود که بعداً قرار داد خرید تفصیلی بین دولت ایران و سازمان خریدی که موضوع پیشنهاد است روی اساس آن تهیه شود . در ضمن رنوس مسائل مورد موافقت ترتیبی هم

برای تجدید فوری عملیات در جنوب ایران بر اساس موقت مقرر خواهد گردید .

۷) پیشنهاد می شود که تمام دارائی متعلق به شرکت سهامی نفت کرمانشاه که نفت را برای مصرف ایران استخراج و تصفیه می نماید بانضمام تمام مؤسسات و ماشین آلات و دستگاهها و دارائی منقول شرکت نفت انگلیس و ایران که در گذشته برای بخش و فروش فرآورده های تصفیه شده در ایران بکار میرفته است با شرکت مساعدی بدولت ایران واگذار شود

۸) در هیئت مدیره سازمان عامل یا هیئت مشابه دیگر دولت ایران نمایندگی خواهد داشت و البته سازمان از کارکنان غیر ایرانی فقط در مواردی استفاده خواهد نمود که برای حصول نتیجه از عملیات استفاده آنان ضروری باشد . همچنین نسبت به هر برنامه کار آموزی که شرکت ملی نفت ایران بخواهد عملی نماید با شرکت نامبرده منتهای همکاری را خواهد نمود

این پیشنهادات که بر خلاف اصل ملی شدن صنعت نفت و برخلاف فورمول چهار ماده تسلیمی آقای هرین که مورد موافقت دولت انگلستان نیز قرار گرفته بود تشخیص داده شد طبیعتاً نمی توانست مورد موافقت دولت ایران واقع شود بدینجهت پس از مذاکره در هیئت دولت و مشاوره با هیئت مختلط جواب دولت ایران در تاریخ ۳ شنبه ۲۲ مرداد بر طبق صورتجلسه ذیل تهیه گردید:

۹ و ۱۰) جلسه مشترک هیئت دولت و کمیسون مختلط در منزل آقای دکتر مصدق تشکیل گردید ابتدا با داشت پیشنهادی هیئت نمایندگان انگلستان که در هشت ماده تنظیم شده بود خوانده شد و آقای هندیس حسینی نیز توضیحات اضافی که هیئت مزبور شفهاً داده بود باستحضار آقایان وزیران و اعضای کمیسون مختلط رسانیدند پس از مذاکره مفصل که در باره تهیه جواب و ترتیب مذاکره و اظهار نظر دولت ایران در باره پیشنهاد های مزبور عمل آمد موافقت شد که آقای نخست وزیر بررین هیئت نمایندگی انگلستان شفهاً متذکر شوند که پیشنهادی که در شش بهیئت نمایندگی ایران تسلیم شده با فورمول چهار ماده ای که قبلاً توسط آقای هرین باستحضار اولیای دولت انگلستان رسیده تطبیق نمی کند و بهتر است که آقای استو کس اگر بخواهند پیشنهاداتشان مورد قبول و بحث و مذاکره قرار گیرد مواد پیشنهاد خود را با اصولی که قبلاً توافق شده تطبیق دهند تا در جلسه بعد که بانمایندگان ایران تشکیل خواهند داد ادامه مذاکرات امکان پذیر باشد ضمناً آقایان دکتر متینی دفتری - صالح - دکتر شایگان - کاظمی - دکتر فورمول تقدیمی بوسیله آقای هرین مورد

که جواب پیشنهاد هیئت نمایندگی انگلستان را بطور خلاصه بر اساس اظهاراتیکه مقرر گردید آقای نخست وزیر با آقای استو کس بنمایند تهیه و برای تصویب هیئت دولت هیئت مختلط بیاورند و مواردی را که دولت ایران طبق قانون برای مذاکره آماده است تذکر دهند .

و نیز در همان جلسه خلاصه جوابی که از طرف کمیسون مذکور تهیه شده بود بشرح ذیل در هیئت دولت و هیئت مختلط مطرح و مورد موافقت واقع گردید که اینجانب بر طبق آن با آقای استو کس شفهاً مذاکره نمایم .

رنوس مسائل کلی روز ۲۱ مرداد ۱۳۳۰ از طرف هیئت نمایندگی انگلستان بهیئت نمایندگی ایران تسلیم شده با فورمولی که توسط آقای هرین بدولت انگلستان داده شده و مبنای مذاکرات می باشد مطابق ندارد و بنابراین مسائلی که طبق فورمول مذکور می توان در اطراف آن مذاکره کرد سه مورد ذیل می باشد :

۱ - موضوع خرید نفت برای احتیاجات انگلستان .

۲ - موضوع رسیدگی بدعاوی حق دولت ایران و شرکت سابق نفت

۳ - موضوع ادامه خدمت متخصصین فنی انگلیسی

بدهی است هر نوع نظری در باب مسائل سه گانه فوق طبق فورمول ۲۳ تیر ۱۳۳۰ اظهار شود مورد مطالعه قرار خواهد گرفت .

نظر باینکه اصول پیشنهاد های هیئت نمایندگان انگلستان کتباً تسلیم هیئت نمایندگی ایران شده بود هیئت دولت و هیئت مختلط لازم دانست که جواب پیشنهاد های مزبور مبتنی بر دلایل عدم انطباق آنها با قانون ملی شدن صنعت نفت و همچنین نظریات دولت ایران راجع مسائل مطروحه کتباً بهیئت نمایندگان انگلستان داده شد این جواب که بوسیله کمیسون مخصوص تهیه شده بود در هیئت دولت و هیئت مختلط مطرح و بشرح ذیل تصویب رسید در جلسه مورخ ۲۶ مرداد تسلیم هیئت نمایندگی انگلستان گردید .

جواب هیئت نمایندگی ایران به پیشنهاد هیئت نمایندگی انگلستان (با حفظ حقوق طرفین)

هیئت نمایندگی ایران پیشنهاداتی را که هیئت نمایندگی انگلستان بصورت و کالت از طرف شرکت سابق نفت میتوان مبنای عمل آتیه صنعت نفت در جنوب ایران بنمایند که در هیئت نمایندگی ایران تسلیم شده اند با تعریف اصل ملی شدن صنعت نفت که در قانون ایران پیش بینی گردیده و ضمن فورمول تقدیمی بوسیله آقای هرین مورد

موافقت دولت پادشاهی انگلستان و شرکت سابق نفت انگلیس و ایران واقع شده است منطبق نمی داند

تعریف ملی شدن صنعت نفت مطابق فورمول مذکور اینست که تمام عملیات اکتشاف و استخراج و بهره برداری در دست دولت ایران باشد ولی اصول پیشنهادی هبات نمایندگان انگلستان نه تنها قسمت عمده ای از اختیارات اداره صنعت نفت را از دست دولت و شرکت نفت ملی ایران خارج خواهند نمود بلکه شرکت سابق نفت انگلیس و ایران را بصورت جدیدی احیاء می نماید

رئوس مسائل پیشنهادی هبات نمایندگان انگلستان صرف نظر از بعضی نکات فنی آن و استدلالهایی که ضمن مطالب برای موافقت نشان دادن آنها بیان شده برقرار ذیل است

۱- سازمان خرید در پیشنهاد مذکور پیش بینی شده است که سازمانی بعنوان سازمان خرید برای صدور نفت ایران تشکیل می شود و این سازمان قرارداد طویل المدهه مثلا برای ۲۵ سال با شرکت ملی نفت ایران منعقد نماید سازمان مذکور نفت ایران را بمقادیر بسیار زیاد بصورتی که شیبه انحصار خواهد بود خریداری خواهد کرد

اگرچه در ماده ۳ یاد داشت هبات نمایندگان انگلستان پیش بینی گردیده که شرکت ملی نفت ایران خواهد توانست معاملات اضافی برای فروش نفت انجام دهد ولی شرط شده است که این معاملات بطوری انجام شود که بمنافع سازمان خرید لطمه وارد نیاورد

دولت ایران حاضر است محصولات نفتی را بمقداری که در سالهای اخیر بمصارف کشور انگلستان مرسیده بر اساس قراردادهای تجارته متداوله بآن کشور بفروشد ولیکن دولت ایران نمی تواند وضع شیبه بانحصاری برای فروش نفت خود قبول نماید

۲- قیمت نفت و تقسیم منافع در یادداشت هبات نمایندگان انگلستان پیشنهاد شده است که سازمان خرید نفت را از شرکت ملی نفت ایران بقیمت تجارتی (F.O.B.) بندر ایران منتهای تخفیف خریداری نماید که در نتیجه آن تخفیف منافع باقیمانده برای شرکت ملی نفت ایران پس از وضع مخارج تولید و استهلاک غرامات معادل استفاده سازمان خرید در نتیجه تخفیف دریافتی گردد و بمبارت دیگر منافع شرکت ملی نفت ایران با سازمان خرید بدانصافه تقسیم گردد.

برای دولت ایران قابل قبول نیست از روشن هادی و معمولی و تجارتی نیز خارج است

زیرا سازمان خرید که نفت را بقیمت بندر ایران (F.O.B.) خریداری می نماید و با قیمتی که در بازارهای مصرف کننده بفروش میرساند مخارج حمل و نقل و بیمه و توزیع و منافع خود را منظور میدارد دیگر برای تقاضای تخفیف نسبت بقیمت (F.O.B.) بطوریکه نصف منافع تولید نفت عاید سازمان فرضی خرید شود مجوزی باقی نماند

۳- سازمان عامل سومین نکته مهم یاد داشت هبات نمایندگان انگلستان اینست که سازمان خرید با شرکت ملی نفت ایران توافق در باب یک سازمان عامل بنماید که تحت امر شرکت ملی نفت ایران و از طرف شرکت ملی نفت ایران همایات اکتشاف و تولید و حمل و نقل و تصفیه و بارگیری نفت در ناحیه مربوطه اداره نماید و در این سازمان دولت ایران نیز نمایندگان داشته باشد

دولت ایران معتقد است که چنین سازمانی مخالف صریح اصل ملی شدن صنعت نفت و موجب تعدید حاکمیت ایران و احیاء شرکت سابق نفت انگلیس و ایران بصورت جدید می باشد علاوه نظیر چنین پیشنهادی با کم و بیش تفاوت حتی بصورت مساهدتری از طرف هبات نمایندگان شرکت سابق نفت انگلیس و ایران داده شده بود که از طرف دولت ایران رد گردید و در آن پیشنهاد در قسمت چهارم فورمول تقدیمی با آقای هریس که تسلیم دولت انگلستان شده صریح گردیده است

دولت ایران متوجه است که برای حسن اداره نفت بوجود کارشناسان مجرب خارجی نیازمند است و نیز لازم می داند متخصصین مسئول امور نفت که برای دولت و شرکت ملی نفت ایران عمل خواهند نمود نسبت بامور اجرایی و فنی اختیارات و آزادی عمل کافی داشته باشند و بموجب قانون و مقررات داخلی ایران و قراردادهای فردی که با متخصصین منعقد می نماید اختیارات لازم بآنها خواهد داد ولی حاضر نیست که اختیارات اداره امور نفت را با سازمان خارجی بدهد و حاکمیت دولت ایران را محدود نماید

۴- واگذاری اموال شرکت و طرز پرداخت غرامت در ماده یک پیشنهادی هبات نمایندگان انگلستان پیش بینی شده است که شرکت سابق نفت انگلیس و ایران تمام مؤسسات و ماشین آلات و دستگاهها و ملزومات خود را در ایران بشرکت ملی نفت ایران واگذار خواهد نمود و در مورد دارائی واقع در جنوب ایران غرامتی که باید از طرف شرکت ملی نفت ایران بشرکت سابق نفت انگلیس و ایران تأدیبه شود جزء هزینه اداره صنعت نفت در آن ناحیه محسوب خواهد شد

در مورد دارائی مربوط بنفت کرمانشاه و همچنین تمام مؤسسات و ماشین آلات و دستگاهها و دارائی منقول شرکت سابق نفت انگلیس و ایران که در گذشته برای بخش فروش محصولات تصفیه شده در ایران بکار میرفته در ماده (۷) پیش بینی شده است که این اموال با شرایط مساعدی بدولت ایران واگذار شود

در موضوع غرامت و جبران خسارت بطوری که کرا را توضیح داده شده مجدداً تذکر می دهیم که دارائی شرکت سابق بموجب قانون ملی شدن صنعت نفت بملکیت دولت ایران استقرار یافته و دولت حاضر است نسبت بدهای و معاوضات حقه شرکت سابق نفت انگلیس و ایران با در نظر گرفتن مطالبات و دعاوی که دولت ایران نسبت بشرکت مزبور و دارائی آن در ایران و خارج از ایران دارد رسیدگی کامل و عادلانه بعمل آید و پس از رسیدگی و تعیین حقوق طرفین قرار تصفیه آن داده میشود

با توضیحاتی که داده می رهن گردید که پیشنهاد هبات نمایندگان انگلستان با مفاد فورمول تسلیمی دولت ایران مابین دارد و در صورتیکه هبات محترم نمایندگان انگلستان اعتراضات و ایرادات هبات نمایندگی ایران را مورد توجه قرار دهد این هبات همانطوریکه مکرراً اظهار داشته و عملاً با بنیاد رسائیده است با کمال اشتیاق ادامه مذاکرات را حسن استقبال می نماید

روز پنجشنبه ۲۴ مرداد ملاقاتی بین اینجناب با جناب آقای هریس دست داد نظر ایشان این بود که تسریع در کار اقتصا می کند جلسات غیر رسمی و بدون صورت مجلس بین نمایندگان دو دولت با حضور ایشان تشکیل شود تا همه بتوانند بطور آزاد نظریات خود را اظهار کنند و زودتر ب نتیجه برسند و روی همین نظر دو جلسه غیر رسمی با حضور جناب آقای هریس و کارشناسان ایشان تشکیل گردید که چون از نقطه نظر حصول توافق بین طرفین نتیجه ای نداد جناب آقای بوشهری وزیر راه و همکاران هیئتهای امریکا و انگلیس با جناب آقایان هریس و استوکس وارد مذاکره شده و قرارداد که جلسه غیر رسمی مشترکی از جناب آقایان هریس و استوکس و اینجناب تشکیل گردید تا شاید بتوان نسبت برنوس مسائل زمینه موافقتی بدست آورد

اولین جلسه روز دوشنبه ۲۸ مرداد در صاحبقرانیه با حضور جناب آقای بوشهری تشکیل گردید و خلاصه مذاکرات این جلسه بقراری است

قبل از اینکه هبات نمایندگان انگلستان تصدیق در باره پاسخ تسلیمی دولت ایران پیشنهادت تقدیمی آنان اتخاذ نمایند توسط آقای بوشهری قرار شد که جلسه خصوصی

بین اینجناب و آقایان هریس و استوکس در ساعت ده صبح امروزی یعنی روز دوشنبه ۲۸ روز ۳۰ تشکیل گردد مفاد خلاصه مذاکرات که بعداً یادداشت نمودیم

بدو اظهار داشتیم که آقایان دومرد سیاسی از دولت انگلیس آزاد جهان هستند که برای حل مشکل نفت با این آمده اند و البته نایستی دیگر تائوری کنید و بخواهید نظریات خویش را تحمیل کنید (آقایان گفتند ما چنین قصدی نداریم) سپس گفتیم من هم جوابی واگذاشته ام بنظر شخصی من نبوده بلکه با هیت مختلط و هیئت دولت بحث کرده و طبق نظر آقایان پاسخ تسلیمی تهیه شده است اگر نخواهیم صحبت کنیم شما چیزی نوشته اید و ما هم پاسخ داده ایم و چون موافقت حاصل نشده است من مراتب را با اطلاع مجلس میرسانم اگر مجلس موافقت داشت که من خواهم ماند و موضوع را بهمان طریق ادامه خواهم داد و اگر موافقت نداشت که دولت من می رود و دولت دیگری برنجوی که مجلس صلاح میدانند کار را ادامه میدهد و اگر حاضریم صحبت کنیم که نه

پس از مذاکراتی که بعمل آمد آقایان گفتند که حاضریم صحبت کنیم و من هم موضوع خرید نفت کارشناسان خارجی و بالاخره غرامات را مطرح نمودم

راجع بخرید نفت

راجع بخرید نفت گفتیم آیا شما نفت احتیاج دارید یا نه و یادداشت کردیم خریدار نفت از شما نیستیم و از کبابی خواهیم خرید من جواب دادم که با شرکت طرف نیستیم ولی اگر شما خریدار نفت ما هستید میتوانیم بشرکت اختیار بدهید از طرف شما بیاید ما صحبت کند پس از مذاکرات زیاد استوکس در صدد برآمد وارد نقشه خود شود و چون این عمل کار را بیخ و بوم می انداخت گفتیم شما نظریات خود را بگفته اید و جواب آنرا نیز دریافت داشته اید باید بشنویم چه می گوئیم شاید بتوان راه حلی پیدا کرد

پس از این مذاکرات بالاخره استوکس گفت ما نفت می خواهیم گفتیم بچه میزان گفت فرض کنید ده میلیون تن یا خنده گفتیم من بیشتر هم بشما می دم تا راضی باشید و سپس راجع ببینای قیمت صحبت شد و بالاخره استوکس قبول کرد که معامله بر اساس قیمت خلیج فارس باید باشد بمترجم صحبت شد و من گفتیم در صورت معامله بترج بین المللی حاضریم برای مدتی هم قرارداد فروش نفت منعقد نمائیم و این اشکالی نخواهد داشت آقایان گفتند کار حمل و نقل نفت را باید شرکتی انجام دهد گفتیم ما با شرکت طرف

نستیم ولی شما می توانید هر شرکتری را که می خواهید تعیین کنید ما فروشنده نفت هستیم ولی تحویل خلیج فارس مثل هر صاحب مفاد است ای که جنس را در مفازه خود بفروش میرساند و تأمین وسائل حمل برعهده خریدار است اگر نمی توانید حمل کنید که معامله موردی ندارد

با این ترتیب موضوع معامله نفت تمام شد و من اضافه کردم تا زمانیکه موافقت در کلیات نشود اظهارات من در قسمت فروش نفت برای هیچک از طرفین تعهدآور نیست

۲- مستخدمین فنی استوکس می گفت که باید آژانس وجود داشته باشد که کارهای تولیدی مستخدمین خارجی را اداره کرده و تحت نظر بگردد گزارش عملیات را بشرکت ملی نفت دهد جواب من این بود که شرکت ملی نفت ایران فیر آژانس فنی اکتشاف و استخراج و تصفیه و کارگری و محاسبات و غیره خواهد داشت که مسلماً هر قسمتی رئیس دارد که به تمام کارهای آن قسمت رسیدگی می کند و آن رئیس اختیار تام خواهد داشت و بنابراین ما حاضریم همان اختیاراتی را که شرکت بر سوسی قسمت ها بدهد یا آنها بدهیم و آنها را مسئول کار خودشان قرار دهیم این راه هم میدانم که شرکت سابق با جنریات چهل ساله خود هر تشکیلاتی را که داده است در صلاح خود او بوده است و دولت ایران هم که امروز قائم مقام شرکت شده تا زمانیکه ثابت نشود تشکیلات شرکت سابق مضرت نیست از آن صرف نظر نمیکند و آن را ابقا خواهد کرد البته فوق تمام این تشکیلات هیت مدیره شرکت ملی نفت ایران خواهد بود و دروسای هر قسمت باید گزارشات خود را بآن هیت بدهند و دستورات آن را اجرا نمایند با این ترتیب دخالت یک آژانس بین این تشکیلات و هیت مدیره شرکت ملی نفت ایران بیچوجه مورد ندارد و نتیجه ای جز سوء ظن جامعه ایرانی در بر نخواهد داشت با صحبت از این آژانس مردم چنین تصور میکنند که شما میخواهید یک امتیازی برقرار کنید بدون اینکه اسمی از آن برده باشید و مدت ۲۵ سال با دخالت یک سازمان خرید و یک آژانس در تمام امور فنی و اداری نفت دخالت کرده و ضمناً نصف از عایدات را نیز ببرید و بمبارت دیگر همان امتیازات بین المللی را در ایران نیز برقرار کرده و ادامه دهید در هیت مدیره شرکت ملی نفت ایران ما حاضریم عدهای کارشناس ردیف اول از ممالک بیطرف مثل سوئیس و سوئد و بلژیک و هلند و غیره وارد کنیم که حتی اکثریت نیز داشته باشند تا از این لحاظ کار فنی و اداری شرکت هم از شایبه هر گونه نگرانی نیز برکنار باقی بماند در اینجا استوکس گفت من باشا

موافقت و این دخالت متخصصین بنفقت دولت ایران خواهد بود

۲- راجع بخسارات آقای استوکس گفت اولاً بایستی خسارت نفویکجانبه قرارداد را که ۴۰ سال از مدت آن باقی مانده است بپردازید و ثانیاً خسارت دستگاهی را که از آن استفاده خواهید نمود تأدیبه کنید

جواب من این بود که وقتی شما ملی شدن را شناختید آمدت از بین رفته است و برای خسارت مایملک استوکس و هریس اظهار داشتند که خسارت بقدری است که دولت ایران نمی تواند بدهد و من گفتیم این خسارت هر چه می خواهد باشد ما از حرف حساب خارج نمیشویم و خسارت ملی شدن صنعت نفت را بر اساس قیمت بازار سهام شرکت محاسبه و پرداخت خواهیم نمود اگر باین ترتیب هم موافقت نکنید حاضریم بهترین طریقه ما جبران خسارت را که مالکی که صنایع خود را ملی کرده اند و شرکت آن قانون را بجال خود نافع تر می داند مورد استفاده قرار دهیم در صورتی که نه بر اساس قیمت سهام و نه تمکین از یک قانون بین المللی نماینده بالاخره نمی توانید منکر شوید که اختلاف را بتوان توسط یک حکمیت با تعیین حکم طرفین و انتخاب سر حکم توسط آنها حل نمود

استوکس پرسید راجع بپرداخت غرامت چه نظر دارید و بچه ترتیب بایستی پرداخت بشود؟ گفتیم اگر می خواهید ۵۰ درصد از قیمت نفتی را که خریداری میکنید همه ساله بابت وجه غرامت تا استهلاک آن حساب کنید تا تفریق شود و اگر بخواهید بر طبق قانون عمل شده ۲۰ درصد عایدات خاص شرکت ملی نفت ایران برای تأدیبه غرامت تخصیص داده خواهد شد

استوکس گفت که من با همکارانم در این مسائل مذاکره میکنم و جلسه آتی را تعیین خواهم نمود که دنباله مذاکرات ادامه یابد ساعت ۱۲ بود که جلسه خانم سیافت

در مذاکرات آقای بوشهری و از طرف آنها مترجم و یک نفر منشی حاضر بودند ولی من گفتیم که جلسه غیر رسمی است و نایستی یادداشت بشود

در جلسه دوم ملاقات اینجناب با جناب آقای استوکس که از ساعت ده تا دوازده دیروز (۲۹ مرداد ماه) صورت گرفت و جناب آقای بوشهری حضور داشتند مجدداً مذاکرات مفصلی صورت گرفت و بجای اینکه وقت آقایان را زیاد مشغول نمایم خلاصه آنرا بمرض مجلس میرسانم

این مذاکرات در اطراف چهارچهارگانه اساسی زیر دوره بود:

۱- آقای استوکس سؤال کردند

آیا ممکن است عدهای کارشناس انگلیسی در هیت مدیره شرکت ملی نفت ایران عضویت داشته باشند؟

این موضوع مورد موافقت اینجناب واقع نگردید

۲- سپس آقای استوکس پرسیدند اگر از طرف مشتریان سه سال اخیر نفت ایران ما حواله بیاوریم با نفت آنها را خواهید داد؟ یا نه من جواب دادم که این موضوع مخالف قانون نیست و من مانعی نمی بینم که نفت مشتریان سابق را در صورتیکه بدستگاه حمل و نقلی حواله نمایند به آن دستگاه تحویل شود

۳- نسبت با آزاد نفت استحصالی ایران آقای استوکس تقاضا داشتند که آن را بقیمت ارز ناشر از قیمتی که نفت مشتریان سابق فروخته میشود بفرشیم - البته در اینجا من باستان ماده قانون طرز اجرای ملی شدن صنعت نفت تذکر دادم که خریداران سابق در هر حال در صورت تساوی شرایط مقدم خواهند بود

۴- پس از این مذاکرات آقای استوکس اظهار داشتند که چون کارشناسان و کارمندان انگلیسی حاضر نیستند تحت ریاست کسی که از ملت انگلیس نباشد انجام وظیفه نمایند باید قبول کنید که مدیر عامل دستگاه نفت بکنفر انگلیسی باشد که کلیه عملیات اکتشاف و استخراج و بهره برداری (که تنها فروش نفت از آن مستثنی شود) تحت دستور و اختیار او قرار گیرد و این مدیر عامل تحت نظر هیت مدیره انجام وظیفه نماید اینجناب گفت خوب است تمام مطالب مختلف فیها را حل کنیم و سپس در این موضوع وارد مذاکره شویم و چنانچه مطالبی باشد که خودمان نمیتوانیم حل بکنیم اینجناب بمرض مجلس شورای ملی و ستاخواهیم رسانید تا هر طور مجلسین در صلاح مملکت بدانند اتخاذ تصمیم نمایند

ایشان باین طرز عمل رضایت ندادند و گفتند تا مسئله مدیر عامل حل نشود نمی توانم در سایر مطالب وارد مذاکره شوم باین ترتیب صحبت و مذاکرات ما در ساعت ۱۲ خانم پذیرفت و ساعت ۱۵ را بعد از ظهر نامه ای بشرح زیر از طرف آقای استوکس رسید:

نخست وزیر عزیزم این نامه برای تأیید این مطلب است که پیشنهاد هشت ماده من که برای اساس مذاکرات تقدیم شده بود مسترد می شود

اگر جناب عالی تا قبل از ظهر فردا تصمیم فرمائید برنسیبی را که من توضیح دادم و موجب آن خواهد شد که ممکن شود کارمندان انگلیسی در تصفیه خانه و مناطقی نفت خیز بمانند (منظور بیکه خودتان فرمودید لازم است) قبول فرمائید من

میخواهیم شد که مذاکرات را تجدید نمایند

استوکس این نامه در جلسه هیت مختلط که ساعت پنج بعد از ظهر دیروز در منزل این جانب تشکیل شده مطرح و پاسخ زیر بناظر هیت مختلط تهیه و ساعت ۷ توسط جناب آقای بوشهری ارسال گردید

آقای مهرداد عزیزم در جواب نامه خصوصی امروز (۲۹ مرداد ۳۰) اینجناب اشعار میدارد همانطور که مکرراً اظهار شده و خاطر جناب عالی مسبوق است دولت ایران علاقمند است برای پیدا کردن راه حل مذاکرات فیما بین ادامه یابد و چون دولت مشغول است نظر خود را برای حصول توافق تهیه و تسلیم نمایند خواهشمندم جزئیات آن اصلی که در نامه خود بآن اشاره فرموده اید که موجب خواهد شد کارمندان انگلیسی در تصفیه خانه و مناطقی نفت خیز بمانند بطور روشن مرقوم فرمائید تا دولت بتواند پس از مشاوره نظر خود را بطور قطع ضمن سایر مطالب برای مذاکره اعلام دارد

علاوه ساعت نه و نیم دیشب نامه ای برای انتشار از طرف جناب آقای هریس ارسال گردید که ترجمه آن را عیناً با اطلاع آقایان نمایندگان محترم میرسانم

دکتر مصدق عزیزم بیست نامه ای را که خطاب بشما نموده ام و متضمن وضعی است که در حین مذاکرات بین دو هیت نمایندگان در باب مسئله نفت بخود گرفته بودم تقدیم میدارم و چون تا بحال ازدادن بیانه ب مطبوعات در ظرف پنج هفته ای که در تهران اقامت داشته ام امتناع نموده ام اکنون ناگزیرم که این نامه را برای انتشار در مطبوعات بنویسم تا اینکه نظریات اینجناب در این موقع که مذاکرات بین دو هیت حالت بحران آمیزی بخود گرفته است برهان معلوم گردد

ارادتمند صمیمی - اول هر هریس نخست وزیر عزیزم نظر باینکه مذاکرات بین هیت نمایندگان دولت ایران و هیت نمایندگان دولت انگلستان دچار مغایره بین واقع گردیده (که در صورت وقوع نهان موجب تأسف خواهد شد) این طرز حس میکنم که بعضی نظریات و ملاحظاتی را برای اینجناب تذکر بدهم

حضرت ترومن رئیس جمهور اتانزونی من تقاضا نمود که بایران آمده و در باره راه حلی برای مسئله نفت مقید واقع ملت اقدام معظمله این بود که دولت مردم اتانزونی دوستان صمیمی ملتین ایران و بریتانیا میباشد و نهایت اشتیاق را در وقت خیز بمانند (منظور بیکه خودتان فرمودید لازم است) قبول فرمائید من

شده و در عین حال بملت ایران اجازه بدهد که با مال ملی خود نائل گردد (آشتیانی زاده عرض این حرفها بایران کمک مادی بکنند) دولت و ملت اتانزونی همچنین متوجه منافع بریتانیا در این امر بوده و متذکر اهمیت مسئله نفت برای اقتصادات ایران و بریتانیای کبیر و همچنین اهمیت جریان نفت ایران برای اقتصاد دنیای آزاد می باشند

بملاوه متذکر گردیدیم که طبق اصول تجارتی تنها شرکتی که بازار موجودی برای نفت ایران دارد خواهد توانست خرید آنرا بمقادیر زیادی بپذیرد بگریزد

بملاوه متذکر گردیدیم که طبق اصول تجارتی تنها شرکتی که بازار موجودی برای نفت ایران دارد خواهد توانست خرید آنرا بمقادیر زیادی بپذیرد بگریزد

ایشان متعجب از اینچنین مسئله است که در ایران اقامت دائم بوسیله مذاکرات با دولت شاهنشاهی ایران ترتیبی فراهم شد که در نتیجه آن هیئت نمایندگان انگلستان بریاست مهرداد سلطنتی برای شروع مذاکرات بر روی زمینه قبول اصل ملی شدن تا جائیکه منافع بریتانیا را مورد تأثیر قرار میدهد بایران آمدند این مذاکرات بر حسب فورمولیکه بوسیله دولت شاهنشاهی ایران تسلیم اینچنان گردید و مورد قبول طرفین واقع شده بود شروع گردید

در مذاکراتی که تا بحال بین دو هیئت نمایندگان واقع شده ممکن نشده است که توافقی حاصل شود این وضع موجب نجات تاسف است بخصوص که منافع طرفین دعوی برای یافتن راه حلی که بتفصیح دوطرف بوده باشد بنظر من کمالاً ممکن است و هرگاه چنین راه حلی یافت بشود تنها مفید بحال طرفین ذی علاقه واقع خواهد گردید بلکه بریتانیا و استحکام دنیای آزاد نیز خواهد از نوزد

ایشان متعجب از اینچنین مسئله است که در ایران اقامت دائم بوسیله مذاکرات با دولت شاهنشاهی ایران ترتیبی فراهم شد که در نتیجه آن هیئت نمایندگان انگلستان بریاست مهرداد سلطنتی برای شروع مذاکرات بر روی زمینه قبول اصل ملی شدن تا جائیکه منافع بریتانیا را مورد تأثیر قرار میدهد بایران آمدند این مذاکرات بر حسب فورمولیکه بوسیله دولت شاهنشاهی ایران تسلیم اینچنان گردید و مورد قبول طرفین واقع شده بود شروع گردید

بنا بر این دولت و ملت اتانزونی امید واری کامل دارند که برای حل و قطع موضوع مساعی لازمه مبذول گردد و از مخاطرات شکست و عدم توفیق مذاکرات اجتناب بعمل آید

برای جستن راه حلی برای این مسئله غامض اینچنان سعی وافی نمودم که مقاصد و هدف های دولت ایران را طبق استنباط خود بنمایند کان بریتانیا گوشزد نماید در عین حال بدولت شاهنشاهی ایران قبل از ورود هیئت نمایندگان انگلستان حقایق چندی را در باره تجارت بین المللی نفت که بایستی در حین پیشرفت مذاکرات برای انانامه عملیات صنعت نفت و برای بست آوردن حداکثر منافع گوشزد نمودم

برای جستن راه حلی برای این مسئله غامض اینچنان سعی وافی نمودم که مقاصد و هدف های دولت ایران را طبق استنباط خود بنمایند کان بریتانیا گوشزد نماید در عین حال بدولت شاهنشاهی ایران قبل از ورود هیئت نمایندگان انگلستان حقایق چندی را در باره تجارت بین المللی نفت که بایستی در حین پیشرفت مذاکرات برای انانامه عملیات صنعت نفت و برای بست آوردن حداکثر منافع گوشزد نمودم

مثلا بدولت شاهنشاهی ایران یادآور گردیدیم که هر گاه بخواهند مقادیر زیادی از نفت را برای فروش به بازار های دنیا عرضه بدارند بایستی ترتیبی بایک سازمانی که وسائل حمل و نقل و توزیع نفت را بمقادیر زیاد در دسترس دارد در اختیار کراتی بشوند از نقطه نظر تجارتی هیچ شرکتی حاضر نمیشود که وارد عقد قرار دادی با دولت ایران بشود مگر اینکه بداند که نفت ایران را میتواند بقیمت نازل تری از سایر کشورهای نفت خیز بدست بیارد و

مثلا بدولت شاهنشاهی ایران یادآور گردیدیم که هر گاه بخواهند مقادیر زیادی از نفت را برای فروش به بازار های دنیا عرضه بدارند بایستی ترتیبی بایک سازمانی که وسائل حمل و نقل و توزیع نفت را بمقادیر زیاد در دسترس دارد در اختیار کراتی بشوند از نقطه نظر تجارتی هیچ شرکتی حاضر نمیشود که وارد عقد قرار دادی با دولت ایران بشود مگر اینکه بداند که نفت ایران را میتواند بقیمت نازل تری از سایر کشورهای نفت خیز بدست بیارد و

مثلا بدولت شاهنشاهی ایران یادآور گردیدیم که هر گاه بخواهند مقادیر زیادی از نفت را برای فروش به بازار های دنیا عرضه بدارند بایستی ترتیبی بایک سازمانی که وسائل حمل و نقل و توزیع نفت را بمقادیر زیاد در دسترس دارد در اختیار کراتی بشوند از نقطه نظر تجارتی هیچ شرکتی حاضر نمیشود که وارد عقد قرار دادی با دولت ایران بشود مگر اینکه بداند که نفت ایران را میتواند بقیمت نازل تری از سایر کشورهای نفت خیز بدست بیارد و

بیشتر کرده و قوانین ملی شدن صنعت نفت بصورت مجلسین رسیده و بر حله اجرا در آمده در نتیجه قیام عمومی ملت بوده است

هر گاه در کشور ما متخصص و کارشناس نفت بدمه کافی وجود داشت لازم بود که تمام امور مربوط بصنعت نفت بوسیله کارشناسان ایرانی اداره شود ولی چون تا کنون عده کافی کارشناس و متخصص نفت برای کشور ما تهیه و تربیت نشده دولت ناچار است از وجود کارشناسان خارجی استفاده نماید استفاده از کارشناسان البته مستلزم اعطای اختیارات لازمی آنها خواهد بود دولت حاضر است بموجب قوانین و مقررات داخلی و قرار داد های فردی که بر اساس قانون ایران منعقد شده باشد اختیارات لازم بآنها بدهد ولی بهیچوجه صلاح نمیداند که این اختیارات بیک سازمان خارجی داده شود بخصوص که چنین قرار دادی مغتلف اصل ملی شدن صنعت نفت است که بر طبق آن تمام امور اکتشاف و استخراج و بهره برداری باید بدست دولت باشد

در مورد فروش نفت هم نظر دولت اینست همانطور که قانون مقرر داشته نفت ایران بنرخ عادلانه بزمالمالی بقدار متوسطی بتواند پس از مشاوره نظر خود را بطور قطع ضمن سایر مطالب برای مذاکره اعلام دارد روی این اصل مدیر عامل باشد یا یک شخص دیگری باشد آنکسی است که یک اختیاراتی برای او میخوانند که شرکت نفت را اداره بکند و البته گفتند غیر از فروش و فروش هم مطلب مهمی نیست و فروش را البته هیئت مدیره نفت ملی ایران باید بفروشد و قرارداد منعقد کند نظر بنده قبل از اینکه هشت ماده رایس بگیرند در مذاکرات این بود که شرکت نفت سابق یک تشکیلاتی داشته یک دواتر و شعبی داشته که هر کدام مأمور کاری بودند مثلا شعبه تصفیه، شعبه استخراج، شعبه اکتشاف و مطالبات دولت ایران از کمیانی مزبور حل نشده و شرایط آن معین نگردیده صدور نفت از کشور باید ممنوع باشد زیرا چنانچه دولت ایران بیک توافق موقت تن در دهد و صدور نفت بدون آنکه مسئله غرامات حل شده باشد مجاز شود ممکن است میزان غرامات و خسارات احتمالی شرکت سلب و شرائط پرداخت آنرا بجایی برسانند که هیچوقت ملت ایران نتواند از زیر بار سنگین آن کمر راست کند

آشتیانی زاده - بنده دوسه کلمه عرض داشتم و بعد از آنکه در این مورد صحبت کردم بفرمائید

آشتیانی زاده - بنده دوسه کلمه عرض داشتم و بعد از آنکه در این مورد صحبت کردم بفرمائید

در مورد فروش نفت هم نظر دولت اینست همانطور که قانون مقرر داشته نفت ایران بنرخ عادلانه بزمالمالی بقدار متوسطی بتواند پس از مشاوره نظر خود را بطور قطع ضمن سایر مطالب برای مذاکره اعلام دارد روی این اصل مدیر عامل باشد یا یک شخص دیگری باشد آنکسی است که یک اختیاراتی برای او میخوانند که شرکت نفت را اداره بکند و البته گفتند غیر از فروش و فروش هم مطلب مهمی نیست و فروش را البته هیئت مدیره نفت ملی ایران باید بفروشد و قرارداد منعقد کند نظر بنده قبل از اینکه هشت ماده رایس بگیرند در مذاکرات این بود که شرکت نفت سابق یک تشکیلاتی داشته یک دواتر و شعبی داشته که هر کدام مأمور کاری بودند مثلا شعبه تصفیه، شعبه استخراج، شعبه اکتشاف و مطالبات دولت ایران از کمیانی مزبور حل نشده و شرایط آن معین نگردیده صدور نفت از کشور باید ممنوع باشد زیرا چنانچه دولت ایران بیک توافق موقت تن در دهد و صدور نفت بدون آنکه مسئله غرامات حل شده باشد مجاز شود ممکن است میزان غرامات و خسارات احتمالی شرکت سلب و شرائط پرداخت آنرا بجایی برسانند که هیچوقت ملت ایران نتواند از زیر بار سنگین آن کمر راست کند

در مورد فروش نفت هم نظر دولت اینست همانطور که قانون مقرر داشته نفت ایران بنرخ عادلانه بزمالمالی بقدار متوسطی بتواند پس از مشاوره نظر خود را بطور قطع ضمن سایر مطالب برای مذاکره اعلام دارد روی این اصل مدیر عامل باشد یا یک شخص دیگری باشد آنکسی است که یک اختیاراتی برای او میخوانند که شرکت نفت را اداره بکند و البته گفتند غیر از فروش و فروش هم مطلب مهمی نیست و فروش را البته هیئت مدیره نفت ملی ایران باید بفروشد و قرارداد منعقد کند نظر بنده قبل از اینکه هشت ماده رایس بگیرند در مذاکرات این بود که شرکت نفت سابق یک تشکیلاتی داشته یک دواتر و شعبی داشته که هر کدام مأمور کاری بودند مثلا شعبه تصفیه، شعبه استخراج، شعبه اکتشاف و مطالبات دولت ایران از کمیانی مزبور حل نشده و شرایط آن معین نگردیده صدور نفت از کشور باید ممنوع باشد زیرا چنانچه دولت ایران بیک توافق موقت تن در دهد و صدور نفت بدون آنکه مسئله غرامات حل شده باشد مجاز شود ممکن است میزان غرامات و خسارات احتمالی شرکت سلب و شرائط پرداخت آنرا بجایی برسانند که هیچوقت ملت ایران نتواند از زیر بار سنگین آن کمر راست کند

در مورد فروش نفت هم نظر دولت اینست همانطور که قانون مقرر داشته نفت ایران بنرخ عادلانه بزمالمالی بقدار متوسطی بتواند پس از مشاوره نظر خود را بطور قطع ضمن سایر مطالب برای مذاکره اعلام دارد روی این اصل مدیر عامل باشد یا یک شخص دیگری باشد آنکسی است که یک اختیاراتی برای او میخوانند که شرکت نفت را اداره بکند و البته گفتند غیر از فروش و فروش هم مطلب مهمی نیست و فروش را البته هیئت مدیره نفت ملی ایران باید بفروشد و قرارداد منعقد کند نظر بنده قبل از اینکه هشت ماده رایس بگیرند در مذاکرات این بود که شرکت نفت سابق یک تشکیلاتی داشته یک دواتر و شعبی داشته که هر کدام مأمور کاری بودند مثلا شعبه تصفیه، شعبه استخراج، شعبه اکتشاف و مطالبات دولت ایران از کمیانی مزبور حل نشده و شرایط آن معین نگردیده صدور نفت از کشور باید ممنوع باشد زیرا چنانچه دولت ایران بیک توافق موقت تن در دهد و صدور نفت بدون آنکه مسئله غرامات حل شده باشد مجاز شود ممکن است میزان غرامات و خسارات احتمالی شرکت سلب و شرائط پرداخت آنرا بجایی برسانند که هیچوقت ملت ایران نتواند از زیر بار سنگین آن کمر راست کند

در مورد فروش نفت هم نظر دولت اینست همانطور که قانون مقرر داشته نفت ایران بنرخ عادلانه بزمالمالی بقدار متوسطی بتواند پس از مشاوره نظر خود را بطور قطع ضمن سایر مطالب برای مذاکره اعلام دارد روی این اصل مدیر عامل باشد یا یک شخص دیگری باشد آنکسی است که یک اختیاراتی برای او میخوانند که شرکت نفت را اداره بکند و البته گفتند غیر از فروش و فروش هم مطلب مهمی نیست و فروش را البته هیئت مدیره نفت ملی ایران باید بفروشد و قرارداد منعقد کند نظر بنده قبل از اینکه هشت ماده رایس بگیرند در مذاکرات این بود که شرکت نفت سابق یک تشکیلاتی داشته یک دواتر و شعبی داشته که هر کدام مأمور کاری بودند مثلا شعبه تصفیه، شعبه استخراج، شعبه اکتشاف و مطالبات دولت ایران از کمیانی مزبور حل نشده و شرایط آن معین نگردیده صدور نفت از کشور باید ممنوع باشد زیرا چنانچه دولت ایران بیک توافق موقت تن در دهد و صدور نفت بدون آنکه مسئله غرامات حل شده باشد مجاز شود ممکن است میزان غرامات و خسارات احتمالی شرکت سلب و شرائط پرداخت آنرا بجایی برسانند که هیچوقت ملت ایران نتواند از زیر بار سنگین آن کمر راست کند

در مورد فروش نفت هم نظر دولت اینست همانطور که قانون مقرر داشته نفت ایران بنرخ عادلانه بزمالمالی بقدار متوسطی بتواند پس از مشاوره نظر خود را بطور قطع ضمن سایر مطالب برای مذاکره اعلام دارد روی این اصل مدیر عامل باشد یا یک شخص دیگری باشد آنکسی است که یک اختیاراتی برای او میخوانند که شرکت نفت را اداره بکند و البته گفتند غیر از فروش و فروش هم مطلب مهمی نیست و فروش را البته هیئت مدیره نفت ملی ایران باید بفروشد و قرارداد منعقد کند نظر بنده قبل از اینکه هشت ماده رایس بگیرند در مذاکرات این بود که شرکت نفت سابق یک تشکیلاتی داشته یک دواتر و شعبی داشته که هر کدام مأمور کاری بودند مثلا شعبه تصفیه، شعبه استخراج، شعبه اکتشاف و مطالبات دولت ایران از کمیانی مزبور حل نشده و شرایط آن معین نگردیده صدور نفت از کشور باید ممنوع باشد زیرا چنانچه دولت ایران بیک توافق موقت تن در دهد و صدور نفت بدون آنکه مسئله غرامات حل شده باشد مجاز شود ممکن است میزان غرامات و خسارات احتمالی شرکت سلب و شرائط پرداخت آنرا بجایی برسانند که هیچوقت ملت ایران نتواند از زیر بار سنگین آن کمر راست کند

ولی توضیح و تأکید این نکته را لازم میدانم که خواه این دولت بر سر کار باشد و خواه دولت دیگری مسئول امور در کشور ایران دوقابلیت کوچک با افکار متناقض وجود دارند که در اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت بصورت های مختلف مغایرت و کار شکنی می نمایند (آزاد - آقای وارسته این هر دو قابلیت رفتاری آقای دکتر هستند)

ولی توضیح و تأکید این نکته را لازم میدانم که خواه این دولت بر سر کار باشد و خواه دولت دیگری مسئول امور در کشور ایران دوقابلیت کوچک با افکار متناقض وجود دارند که در اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت بصورت های مختلف مغایرت و کار شکنی می نمایند (آزاد - آقای وارسته این هر دو قابلیت رفتاری آقای دکتر هستند)

ولی توضیح و تأکید این نکته را لازم میدانم که خواه این دولت بر سر کار باشد و خواه دولت دیگری مسئول امور در کشور ایران دوقابلیت کوچک با افکار متناقض وجود دارند که در اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت بصورت های مختلف مغایرت و کار شکنی می نمایند (آزاد - آقای وارسته این هر دو قابلیت رفتاری آقای دکتر هستند)

ولی توضیح و تأکید این نکته را لازم میدانم که خواه این دولت بر سر کار باشد و خواه دولت دیگری مسئول امور در کشور ایران دوقابلیت کوچک با افکار متناقض وجود دارند که در اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت بصورت های مختلف مغایرت و کار شکنی می نمایند (آزاد - آقای وارسته این هر دو قابلیت رفتاری آقای دکتر هستند)

ولی توضیح و تأکید این نکته را لازم میدانم که خواه این دولت بر سر کار باشد و خواه دولت دیگری مسئول امور در کشور ایران دوقابلیت کوچک با افکار متناقض وجود دارند که در اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت بصورت های مختلف مغایرت و کار شکنی می نمایند (آزاد - آقای وارسته این هر دو قابلیت رفتاری آقای دکتر هستند)

در خاتمه لازم میدانم مراتب ذیل را عرض نمایم کان محترم مجلس برسانم در کشور ایران دوقابلیت کوچک با افکار متناقض وجود دارند که در اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت بصورت های مختلف مغایرت و کار شکنی می نمایند (آزاد - آقای وارسته این هر دو قابلیت رفتاری آقای دکتر هستند)

در خاتمه لازم میدانم مراتب ذیل را عرض نمایم کان محترم مجلس برسانم در کشور ایران دوقابلیت کوچک با افکار متناقض وجود دارند که در اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت بصورت های مختلف مغایرت و کار شکنی می نمایند (آزاد - آقای وارسته این هر دو قابلیت رفتاری آقای دکتر هستند)

در خاتمه لازم میدانم مراتب ذیل را عرض نمایم کان محترم مجلس برسانم در کشور ایران دوقابلیت کوچک با افکار متناقض وجود دارند که در اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت بصورت های مختلف مغایرت و کار شکنی می نمایند (آزاد - آقای وارسته این هر دو قابلیت رفتاری آقای دکتر هستند)

در خاتمه لازم میدانم مراتب ذیل را عرض نمایم کان محترم مجلس برسانم در کشور ایران دوقابلیت کوچک با افکار متناقض وجود دارند که در اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت بصورت های مختلف مغایرت و کار شکنی می نمایند (آزاد - آقای وارسته این هر دو قابلیت رفتاری آقای دکتر هستند)

در خاتمه لازم میدانم مراتب ذیل را عرض نمایم کان محترم مجلس برسانم در کشور ایران دوقابلیت کوچک با افکار متناقض وجود دارند که در اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت بصورت های مختلف مغایرت و کار شکنی می نمایند (آزاد - آقای وارسته این هر دو قابلیت رفتاری آقای دکتر هستند)

آزاد - آقای وارسته این هر دو قابلیت رفتاری آقای دکتر هستند

آزاد - آقای وارسته این هر دو قابلیت رفتاری آقای دکتر هستند

آزاد - آقای وارسته این هر دو قابلیت رفتاری آقای دکتر هستند

آزاد - آقای وارسته این هر دو قابلیت رفتاری آقای دکتر هستند

آزاد - آقای وارسته این هر دو قابلیت رفتاری آقای دکتر هستند

همای - گرگانی - سنندجی - هربشپانی
 دکتر هلوی - حسن مکرم - آپکار - منصف
 شادلو - نورالدین امامی - رفیع - جواد
 هامری - دکتر طاهری - دکتر کیان
 پرومند - معین زاده - معمل - ارباب
 گیو - کور اوفلی - محمد هراتی - دمقان
 مرتضی حکمت - دکتر برال - شهاب
 خسروانی - ناصر ذوالفقاری - صدرزاده
 (پس از شمارش آراء نتیجه
 بشرح زیر اعلام شد)
 ورقه سفید موافق ۷۲ برگ
 اوراق سفید بی اسم علامت امتناع
 ۸ برگ .
 رئیس - از ۸۱ نفر همه حضار با
 ۷۲ رأی اظهار اعتماد نسبت بدولت آقای
 دکتر مصدق کرده اند .
 اسامی موافقین - آقایان : ناصر
 ذوالفقاری - سالار بهزادی - فضفیری -
 ابریشم کار - موسوی - ابتهاج (با قید
 این جمله : رأی اعتماد بنده منحصر امر بوط
 بشخص آقای دکتر مصدق و نفت است)

نبوی - اعظم زنگنه - گنج - دکتر
 معظمی - وهاب زاده - بوداغان - پناهی
 کشاورز صدر - حکیمی - پالیزی - دکتر
 نبوی - دکتر بقائی - دکتر کاسمی -
 دکتر هدایتی - دکتر طباطبائی - معصودی -
 مهدی ارباب - دکتر شایگان - اسلامی
 آصف - کهد - ظفری - ملک مدنی -
 افشار صادقی - حسن اکبر - نریبان -
 صالح - کوراقلی - گیو - نورالدین
 امامی - پرومند - صاحب جمع - بهبهانی
 معین زاده - موقر - نصرانیان - فرهودی
 شهاب خسروانی - بزرگ نیا - دکتر هلوی
 آپکار - معمل - دکتر برال - دهقان -
 دکتر جلالی - آشتیانی زاده - قبادیان
 دکتر طاهری - جواد مسعودی - دکتر
 مصباح زاده - دکتر حکبان - محمد علی
 مسعودی - رفیع - گنابادی - تقه الاسلامی
 هامری - هربشپانی - حائری زاده
 گرگانی - شادلو - مرتضی حکمت -
 منصف - هراتی - قرشی - صدر زاده
 مکرم .

رئیس - آقای نخست وزیر .
 نخست وزیر - قبلاً لازم است که
 بعرض آقایان معترم برسانم که این دولت
 هر کاری کرده بمسئولیت مشترک بوده
 (صحیح است) آقایان وزراء از روزی
 که در این دولت وارد شده اند در هیچ
 زمینه ای از انجام وظیفه خودداری نکرده اند
 همه با یک روح مسیبت و با نهایت دقت
 آنچه را که وظیفه خودشان بوده است انجام
 داده اند بنا براین بعضی تذکراتی که در
 اینجا شد مورد نداشت زیرا اگر آقایان
 حقیقتاً به آقایان وزراء رأی نمیدادند مثل
 این بود که بخود دولت رأی نمیدادند زیرا
 ما مسئولیت مشترک داریم و هر کاری که
 بنده میکنم با مسئولیت مشترک است و
 اگر بعضی چیزها واقع شده باشد که
 برخلاف انتظار آقایان باشد و واقعاً بنا
 حق هم شده باشد ممکن است که بخود
 من تذکر بدهند و من رفع چیزهایی که
 شده است میکنم در خانه از این حسن

ظنی که از طرف آقایان نمایندگان بدولت
 شد باز عرض میکنم بدولت ابراز فرمودند
 بی نهایت تشکر میکنم و امیدوارم که
 این رأی را مادر مصالح ملت و مملکت
 بکار ببریم و کاری نکنیم که مردم این
 مملکت برخلاف این دولت بشوند و عملیات
 دولت را در مصالح خود نبینند
 (۲ - تعیین موقع جلسه بعد -
 ختم جلسه)
 رئیس - اگر آقایان موافقت روز
 پنجشنبه را که فردا باشد و برای - سئوالات
 معین کرده ایم جلسه باشد آقایان وزراء
 هم حاضر بشوند و سئوالات مطرح بشود
 عده ای از نمایندگان - روز
 یکشنبه باشد .
 رئیس - بنا براین جلسه آینده روز
 یکشنبه خواهد بود .
 (مجلس يك ساعت و ده دقیقه بعد از
 ظهر ختم شد)
 رئیس مجلس شورای ملی -
 رضا حکمت